

“Türkiye Sanayileşmenin Neresinde?”

Aykut Göker

Başlık, Harvard Üniversitesi, John F. Kennedy Government School’da uluslararası iktisat profesörü Dani Rodrik’e ait. 1997’de yayımlanan “*Has Globalization Gone Too Far?*” adlı eseriyle tanınan Rodrik, İSO’nun 50. kuruluş yıldönümü dolayısıyla 11-12 Aralık’ta yapılan Sanayi Kongresi’nin konuk konuşmacısı olarak bu başlığı taşıyan bir bildiri(*) sundu. Rodrik, bildirisinde, “*Türkiye sanayisinin dünya ekonomisindeki konumunu ve bu konunun 20-30 sene içerisinde nasıl bir değişim geçirdiğini*” inceliyor. Bunun için, Türkiye ile bazı G. Amerika ve Asya ülkelerini karşılaştırıyor. İktisaden faal nüfus başına düşen imalat sanayii katma değeri açısından yaptığı bu karşılaştırmanın sonuçlarını Rodrik şöyle özetliyor:

“Burada altının çizilmesi gereken iki husus var. Birincisi, G. Amerika ülkeleri ile kıyaslandığında, Türkiye’nin trendi olumlu görünüyor. 1960’larda, faal nüfus başına düşen sanayi üretiminde Türkiye ile Brezilya, Meksika ve Şili gibi G. Amerika ülkeleri arasında hatırı sayılır bir fark vardı. Türkiye bu ülkelerin epey gerilerinde idi. Bu fark artık neredeyse kapanmış durumda. G. Amerika ülkeleri 1990’larda küresel ekonominin kurallarına (yani ekonomide serbestlik, özelleştirme, dış ticaret ve yabancı sermayeye açıklık v.s.) Türkiye’den çok daha bağlı kalmalarına rağmen, performansları görece olarak olumsuz seyretmiştir. İkinci husus, Türkiye’nin G. Kore gibi bazı Doğu Asya ülkelerinden epey geride kalmış olmasıdır... 1968 yılında G. Kore ile Türkiye az çok aynı noktada idiler. 2000 yılında ise G. Kore’nin faal nüfus başına ürettiği sanayi katma değeri yaklaşık olarak Türkiye’nin 7 katına çıkmıştı!”

Bu farkta iki unsurun önemli rol oynadığına işaret eden Rodrik, bunlardan birincisi, “*Türkiye’de istihdamın %45’i hâlâ tarımda iken Kore’nin bunu %11’e indirmesi*”; ikincisi ise, “*Türk sanayisinin verimlilik trendi, genelde olumlu bir görünüm arz etmesine rağmen, G. Kore gibi bazı doğu Asya ülkelerinin epey gerisinde kalmasıdır.*” diyor ve şu açıklamayı yapıyor: “*1970’lerde, Türkiye birçok branşta Kore’nin ilerisindeydi. Örneğin, makina ve otomotiv sanayisinde Türkiye’de verimlilik Kore ile baş başa ya da daha üst düzeyde gidiyordu. 1990’ların sonuna geldiğimizde, artık durum değişmiştir. 26 branşın 25’inde G. Kore Türkiye’nin önüne (ve genellikle önemli bir farkla) geçmiştir... Verimlilik konusunda Türkiye için biraz daha iyimser olmak istersek, gözlerimizi G. Amerika’ya çevirmemiz yeterli olur... [Örneğin] Meksika, ABD’den yatırım çekmekte ve ABD ekonomisiyle bütünleşmekte hayli başarılı olduğu kabul edilen bir ülkedir. Yani küresel ekonominin sözde kurallarını en iyi tatbik eden ülkelerden biridir. Buna rağmen verimlilikte Türkiye, çoğu imalat branşında Meksika’yı yakalamış ve geçmiştir.”* Rodrik yaptığı bu tespitlerden şu dersi çıkartıyor:

“Gelişme ve sanayileşmeyi küreselleşme ile aynı şey addeden, sırf ekonomik liberalizm, özelleştirme, dışa açılma ve dünya ekonomisiyle bütünleşme hedeflerine yönelik bir ekonomik strateji, sonuç vermekten uzak kalacaktır. Böyle bir strateji geçerli olsaydı, G. Amerika ülkeleri Türkiye’yi 90’larda çoktan geride bırakmış olurdu. Hâlbuki bu böyle olmadı. G. Amerika’nın 90’larda takip ettiği gelişme modeli şimdi kriz içindedir ve Dünya Bankası ile IMF gibi kurumlar dahi bir alternatif aramaktadır. O halde Türkiye G. Amerika’nın hatalarını tekrar etmemeli, küreselleşme ile gelişmeyi aynı şey saymamalıdır. Küreselleşme, gelişmiş olmaya giden kestirme yol değildir.

“Doğu Asya’dan alınacak en önemli ders ise, devlet-özel sektör ortaklığının önemidir. Ekonomik liberalizm ve dışa açılma her ne kadar öneli rol oynamışsa da, D. Asya ekonomileri başarılarını sadece buna borçlu değildir. Bu ekonomilerde devlet ekonomiden elini çekip özel

sektöre 'buyurun alan sizin' dememiştir; özel sektörle ortak hareket etmiş, bazen yönlendirmiş, bazen caydırmış, her zaman destek olmuştur. Bu bizim klasik planıcılık şeklinde olmamıştır. Hedefler ve araçlar özel sektörle ortak belirlenmiş, devlet koordinatör rolünü üstlenmiştir.”

Dani Rodrik Türkiye için nasıl bir politika öneriyor; iki hafta sonra buna değineceğim.

.....0.....

(*) Metni bana ulaştıran T. Akarsoy'a teşekkürlerimle.

<http://www.inovasyon.org>

CBTD, 28 Aralık 2002.